

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету
Педагогічних технологій та освіти
впродовж життя

27 серпня 2024 р.,
протокол № 7

Голова Вченої ради

Оксана ЧЕРНИШ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 053 «Психологія»
освітньо-професійна програма «Екстремальна психологія»
факультет педагогічних технологій та освіти впродовж життя
кафедра психології та соціального забезпечення

Схвалено на засіданні кафедри
психології та соціального
забезпечення

26 серпня 2024 р.,
протокол № 7

Завідувач кафедри

Марина ОКСЮТОВИЧ

Гарант освітньо-професійної
програми

Марина ОКСЮТОВИЧ

Розробники:

кандидат філософських наук, доцент кафедри психології та соціального
забезпечення ОКСЮТОВИЧ Марина, асистент кафедри психології та соціального
забезпечення ГРИГОРЧУК Наталія.

Житомир
2024 – 2025 н.р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	<i>Випуск 1</i>	<i>Зміни 0</i>	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 21 / 2</i>

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки» для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 053 «Психологія» освітньо-професійна програма «Екстремальна психологія» затверджена Вченою радою факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя від 27 серпня 2024 р., протокол № 7.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 3

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	05 «Соціальна та поведінкові науки»	Обов'язкова	
Модулів – 1	053 «Психологія»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		3	—
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		4	—
		Лекції	
		32 год.	— год.
		Практичні	
		16 год.	— год.
		Лабораторні	
		0 год.	— год.
		Самостійна робота	
		42 год.	— год.
		Вид контролю: залік	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 3 самостійної роботи – 2,6	Освітній ступінь «бакалавр»		

Частка аудиторних занять і частка самостійної та індивідуальної роботи у загальному обсязі годин з навчальної дисципліни становить:

для денної форми навчання – 53 % аудиторних занять, 47 % самостійної та індивідуальної роботи;

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 4

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є вивчення навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки» є ознайомлення майбутніх психологів із основними проблемами, змістом, видами, психологічними чинниками та особливостями організації діагностики, профілактики і корекції девіантної поведінки.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- володіння здобувачами вищої освіти категоріально-термінологічним апаратом психології девіантної поведінки, поняттями «соціальна норма» і «девіантна поведінка»;
- формування знань про закономірності чинники та механізми виникнення девіацій, проблем фізіологічних та психологічних механізмів основ психічної діяльності та загальні закономірності розвитку особистості;
- ознайомлення із основними соціологічними та психологічними моделями виникнення девіантної поведінки;
- ознайомлення студентів з основними методами діагностики психологічних властивостей, емоційно-вольової сфери осіб із девіантною поведінкою.

Зміст навчальної дисципліни направлений на формування наступних **компетентностей**, визначених стандартом вищої освіти зі спеціальності 053 «Психологія»:

СК 9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту

СК 11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

СК14. Знати особливості надання психолого-консультативної та психотерапевтичної допомоги.

РН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

РН15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

РН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти зможуть отримати додатково наступні Soft skills:

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 5

- *комунікативні навички*: письмове, вербальне й невербальне спілкування; уміння грамотно спілкуватися по e-mail; вести дискусію і відстоювати свою позицію; навички працювати в команді;

- *уміння виступати привселюдно*: навички, необхідні для виступів на публіці; навички проведення презентації;

- *керування часом*: уміння справлятися із завданнями вчасно;

- *гнучкість і адаптивність*: гнучкість, адаптивність і здатність змінюватися; уміння аналізувати ситуацію, орієнтування на вирішення проблеми;

- *лідерські якості*: уміння спокійно працювати в напруженому середовищі; уміння ухвалювати рішення; уміння ставити мету, планувати діяльність;

- *особисті якості*: креативне й критичне мислення; етичність, чесність, терпіння, повага до оточуючих.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ

Тема 1. Поведінкова норма, патологія, девіації.

(СК 9, СК 11, СК 12, РН 2, РН 15, РН 17).

Поняття про поведінкову норму, патологію і девіації. Підходи до оцінки поведінкової норми, патології і девіацій: соціальний, психологічний, психіатричний, етнокультурний, віковий, гендерний, професійний, феноменологічний.

Тема 2. Структура індивідуальності.

(СК 9, СК 11, СК 12, РН 2, РН 15, РН 17).

Темпераментна збалансованість. Гармонійність характеру. Порівняльна характеристика гармонійних і дисгармонійних рис характеру. Психологія гармонійної і нормативної поведінки.

Тема 3. Поняття про девіантну поведінку.

(СК 9, СК 11, СК 12, РН 2, РН 15, РН 17).

Відхилення поведінки від соціальних і моральних норм. Специфічні ознаки девіантної поведінки. Психологічні прояви девіантної поведінки особистості у сфері найбільш значущих соціальних відносин, у сфері міжособистісних стосунків, у ставленні до себе (на рівні самоповаги, самооцінки і рівня домагань).

Тема 4. Види девіантної поведінки.

(СК 9, СК 11, СК 12, РН 2, РН 15, РН 17).

Загальна характеристика видів девіантної поведінки: антисоціальна (деліквентна (протиправна) і кримінальна (злочинна), аморальна,

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 6

аутодеструктивна (адиктивна, віктимна, фанатична, суїцидальна)

Змістовий модуль 2. ЧИННИКИ ВИНИКНЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ.

Тема 5. Соціально-психологічні чинники девіантної поведінки. (СК 9, СК 11, СК 12, РН 2, РН 15, РН 17).

Соціальні чинники. Соціально-психологічні чинники девіантної поведінки. Педагогічні чинники. Індивідуально-психологічні чинники девіантної поведінки особистості. Роль сім'ї у становленні і закріпленні девіантної поведінки особистості. Стилї сімейного виховання, що сприяють відхиленням у поведінці. Наявність угруповань однолітків з негативною спрямованістю як чинник девіантної поведінки. Роль ЗМІ у виникненні девіантної поведінки особистості. Педагогічна некомпетентність батьків, вихователів, педагогів. Неадекватна самооцінка і рівень домагань, підвищений рівень тривожності, агресивність, сором'язливість, морально деформовані і протиправні ціннісні орієнтації як причини відхилень у поведінці.

Тема 6. Гендерні особливості девіантної поведінки. (СК 9, СК 11, СК 12, РН 2, РН 15, РН 17).

Гендерні особливості девіантної поведінки особистості та їх чинники. Неадекватне статеve виховання в сім'ї, неадекватні гендерні стереотипи, відсутність гендерної просвіти, як чинники девіацій в поведінці особистості. Аналіз гендерних стилів поведінки: зовнішність і стиль в одязі, манера поведінки (міміка, жести, хода), манера спілкування, стиль взаємодії в сім'ї, стиль взаємодії в суспільстві, стиль сексуальної активності. Чоловічі і жіночий стереотипи: маскуліність, фемінність.

Тема 7. Девіації у дошкільному віці. (СК 9, СК 11, СК 12, РН 2, РН 15, РН 17).

Особливості виникнення спротиву виховним впливам у дошкільному віці: несприятливий стиль і умови сімейного виховання, дефіцит спілкування з батьками та однолітками тощо. Шкільна дезадаптація, відсутність навичок взаємодії із соціумом як передумови девіантної поведінки молодшого школяра.

Тема 8. Девіації у підлітковому віці. (СК 9, СК 11, СК 12, РН 2, РН 15, РН 17).

Вікові особливості становлення особистості підлітка та їх вплив на відхилення в поведінці. Особистісні відхилення у підлітковому віці (синдром відчуження,

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 7

реалізація, деперсоналізація, депресія, дисморфофобія) та їх вплив на відхилення в поведінці підлітків.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ВИДИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ.

Тема 9. Адиктивні види девіантної поведінки. (СК 9, СК 11, СК 12, РН 2, РН 15, РН 17).

Алкогольне uzалежнення як адиктивний вид девіантної поведінки. Алкогольний синдром плоду. Наркотичне uzалежнення як адиктивний вид девіантної поведінки. Види наркотиків. Вид девіантної поведінки, що базується на гіперздібностях. Зловживання речовинами, які викликають стан зміненої психічної діяльності.

Тема 10. Аутоагресивна поведінка. (СК 9, СК 11, СК 12, РН 2, РН 15, РН 17).

Агресивна поведінка. Аутоагресивна поведінка. Суїцидальна поведінка як адиктивний вид девіантної поведінки. Типи суїцидів. Теорії суїциду. Патохарактерологічний вид девіантної поведінки. Психопатологічний вид девіантної поведінки.

Тема 11. Порушення поведінки особистості. (СК 9, СК 11, СК 12, РН 2, РН 15, РН 17).

Порушення харчової поведінки: нервова анорексія, нервова булемія та ін. Сексуальні девіації і перверзії. Психологічні і психопатологічні захоплення. Характерологічні і патохарактерологічні реакції і розлади особистості. Комунікативні девіації.

Тема 12. Девіантна поведінка у соматично хворих. (СК 9, СК 11, СК 12, РН 2, РН 15, РН 17).

Параметри на основі яких діагностується і формується психологічне відношення до хвороби: ймовірність летального кінця, ймовірність інвалідизації і хроніфікації, больова характеристика хвороби, соціальна значимість хвороби і традиційне відношення до хворих у мікросоціумі, вплив хвороби на сімейну і сексуальну сферу, вплив хвороби на сферу розваг і інтересів. Онкологічний процес у психічній діяльності. П'ять фаз реагування на злоякісні новоутворення: анозогностична, дисфорична ауто сугестивна, депресивна і апатична.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ОСНОВИ ПСИХОДІАГНОСТИКИ, ПРОФІЛАКТИКИ ТА ПСИХОКОРЕКЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 8

Тема 13. Психологічна діагностика девіантної поведінки особистості. (СК 9, СК 11, СК 12, РН 2, РН 15, РН 17).

Принципи психологічної діагностики девіантної поведінки особистості: системний підхід, індивідуальний підхід, прогностичність тощо.

Стадії діагностики: попередня стадія, стадія уточнення, заключна.

Особливості спостереження. Схема спостереження за проявами девіантної поведінки особистості («Карта спостережень» Д. Стотта). Опитування як вільне інтерв'ю. опитувальник діагностики агресивних та ворожих реакцій людини Басса-Дарки. Опитувальник діагностики акцентуацій характеру Х. Шмішека. Самооцінка депресії. Самооцінка типового сімейного стану. Проективні методики: «Неіснуюча тварина», «Дім, дерево, будинок», «Намалюй людину», «Малюнок сім'ї». Соціометричні методики. Метод незалежних характеристик (комплексна експрес-діагностика соціально-педагогічної занедбаності дітей Р. Овчарова).

Тема 14. Профілактика девіантної поведінки особистості. (СК 9, СК 11, СК 12, РН 2, РН 15, РН 17).

Системний підхід до профілактики девіантної поведінки особистості. Соціально-психологічні механізми впливу на особистість (переконання, навіювання, психічне зараження, наслідування) та їх урахування в профілактиці девіантної поведінки особистості. Пропаганда здорового способу життя, створення сприятливого соціально-психологічного клімату в мікросоціальному оточенні дитини, створення можливостей для самореалізації особистості як передумови попередження відхилень у поведінці. Психологічні умови самовиховання та їх урахування в попередженні девіантної поведінки. Прийоми самовиховання, самоусвідомлення, самозобов'язання та ін.

Тема 15. Корекція девіантної поведінки особистості. (СК 9, СК 11, СК 12, РН 2, РН 15, РН 17).

Психологічні методи корекції девіантної поведінки. Методи корекції негативних рис характеру: метод «вибуху» і «метод реконструкції характеру» (за А. Макаренком). Методи розвитку мотиваційної сфери і самосвідомості особистості: групові дискусії, рольові ігри, соціально-психологічний тренінг тощо. Методи підкріплення та їх роль у корекції девіантної поведінки (Б. Скіннер).

Тема 16. Реабілітація особистості з девіантними проявами поведінки. (СК 9, СК 11, СК 12, РН 2, РН 15, РН 17).

Соціально-психологічна реабілітація особистості з девіантною поведінкою. Особливості надання соціально-психологічної підтримки. Телефон довіри, анонімне консультування з корекції девіантної поведінки особистості. Сучасні прийоми і технології психологічного впливу.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 9

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Змістові модулі і теми	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	лекції	практичні (лабораторні)	самостійна робота
Модуль 1				
Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ				
Тема 1. Поведінкова норма, патологія, девіації.	4	2	-	2
Тема 2. Структура індивідуальності.	4	2	-	2
Тема 3. Поняття про девіантну поведінку.	6	2	2	2
Тема 4. Види девіантної поведінки.	8	2	2	4
Разом за змістовий модуль 1	22	8	4	10
Змістовий модуль 2. ЧИННИКИ ВИНИКНЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ				
Тема 5. Соціально-психологічні чинники девіантної поведінки.	6	2	2	2
Тема 6. Гендерні особливості девіантної поведінки.	4	2		2
Тема 7. Девіації у дошкільному віці.	6	2	2	2
Тема 8. Девіації у підлітковому віці.	6	2	2	2
Разом за змістовий модуль 2	22	8	4	10
Змістовий модуль 3. ВИДИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ				
Тема 9. Адиктивні види девіантної поведінки.	6	2	2	2
Тема 10. Аутоагресивна поведінка.	4	2	-	2
Тема 11. Порушення поведінки особистості.	6	2	-	4
Тема 12. Девіантна поведінка у соматично хворих.	6	2	2	2
Разом за змістовий модуль 3	22	8	4	10
Змістовий модуль 4. ОСНОВИ ПСИХОДІАГНОСТИКИ, ПРОФІЛАКТИКИ ТА ПСИХОКОРЕКЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ				
Тема 13. Психологічна діагностика девіантної поведінки особистості.	4	2	-	2
Тема 14. Профілактика девіантної поведінки особистості.	4	2	-	2
Тема 15. Корекція девіантної поведінки особистості.	8	2	2	4
Тема 16. Реабілітація особистості з девіантними проявами поведінки.	8	2	2	4
Разом за змістовий модуль 4	24	8	4	12
ВСЬОГО	90	32	16	42

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 10

5. Темати практичних (лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
Модуль 1		
Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ		
1	Тема: Психологічні прояви девіантної поведінки	2
2	Тема: Порівняльний аналіз класифікацій видів девіантної поведінки	2
Змістовий модуль 2. ЧИННИКИ ВИНИКНЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ		
3	Тема: Порівняльний аналіз чинників девіантної поведінки.	2
4	Тема: Аналіз гендерно-вікових аспектів девіантної поведінки.	2
Змістовий модуль 3. ВИДИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ		
5	Тема: Вивчення впливу сім'ї на виникнення девіантної поведінки	2
6	Тема: Вивчення девіантної поведінки у соматично хворих	2
Змістовий модуль 4. ОСНОВИ ПСИХОДІАГНОСТИКИ, ПРОФІЛАКТИКИ ТА ПСИХОКОРЕКЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ		
7	Тема: Вивчення методів профілактики девіантної поведінки	2
8	Тема: Вивчення методів психокорекції девіантної поведінки	2
РАЗОМ		16

6. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
Модуль 1		
Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ		
1	Тема: Поведінкова норма, патологія, девіації. 1. Поняття про психічне здоров'я. 2. Аналіз рівнів психічного здоров'я.	2
2	Тема: Структура індивідуальності. 1. Психологічний зміст поняття «девіантна поведінка». 2. Особливості кримінальної поведінки у класифікації В.Д. Менделевича.	2
3	Тема: Поняття про девіантну поведінку. 1. Аналіз вікових аспектів девіантної поведінки особистості. 2. Порівняльний аналіз девіантної і деліквентної поведінки.	2

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 11

4	Тема: Види девіантної поведінки. 1. Особливості впливу алкоголю на психіку людини. 2. Особливості впливу наркотиків на психіку людини.	2
Змістовий модуль 2. ЧИННИКИ ВИНИКНЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ		
5	Тема: Соціально-психологічні чинники девіантної поведінки. 1. Особливості впливу токсичних речовин на психіку людини. 2. Суїцид як соціально-психологічне явище.	2
6	Тема: Гендерні особливості девіантної поведінки. 1. Агресія як соціально-психологічне явище. 2. Методичні рекомендації щодо профілактики агресивної поведінки.	2
7	Тема: Девіації у дошкільному віці. 1. Психодинамічний аналіз чинників та механізмів формування девіантної поведінки. 2. Девіантна поведінка як результат навчання.	2
8	Тема: Девіації у підлітковому віці. 1. Сімейне виховання як чинник девіації у підлітковому віці. 2. Роль неформальних підліткових криміногенних груп у десоціалізації неповнолітніх.	2
Змістовий модуль 3. ВИДИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ		
9	Тема: Адиктивні види девіантної поведінки. 1. Характеристика опитувальників діагностики девіантної поведінки. 2. Проблеми співвідношення біологічного і соціального у процесі формування девіантної поведінки.	4
10	Тема: Аутоагресивна поведінка. 1. Фази проходження онкологічного процесу.	4
11	Тема: Порушення поведінки особистості. 1. Екзистенційно-гуманістичний підхід до девіантної поведінки. 2. Структурно-динамічна концепція девіантності та девіантної поведінки.	4
12	Тема: Девіантна поведінка у соматично хворих. 1. Соціальні норми і соціальний контроль. 2. Соціальні функції девіантної поведінки.	4
Змістовий модуль 4. ОСНОВИ ПСИХОДІАГНОСТИКИ, ПРОФІЛАКТИКИ ТА ПСИХОКОРЕКЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ		
13	Тема: Психологічна діагностика девіантної поведінки особистості. 1. Девіантна поведінка як порушення соціалізації особистості. 2. Соціальні функції девіантної поведінки.	2
14	Тема: Профілактика девіантної поведінки особистості. 1. Методичні рекомендації щодо профілактики суїцидальної поведінки. 2. Діагностично значимі ознаки соціальної дезадаптації.	2

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 12

15	Тема: Корекція девіантної поведінки особистості. 1. Особливості самоорганізації часу як чинник девіантної поведінки. 2. Методи дослідження соціально-психологічної адаптованості (К. Роджерс, Р. Даймонд), схильності до девіантної поведінки (О. Орел), методика «Прогноз».	4
16	Тема: Реабілітація особистості з девіантними проявами поведінки. 1. Використання ПДО (А. Лічко) у діагностиці девіантної поведінки підлітків. 2. Карта спостереження (Ю. Клейберг) у роботі з девіантними молодшими школярами та підлітками.	2
РАЗОМ		42

7. Індивідуальні самостійні завдання

1. Що таке девіантна поведінка, і які її основні ознаки?
2. Які основні теорії виникнення девіантної поведінки в психології?
3. Як соціальні норми впливають на формування девіантної поведінки?
4. Які існують види девіантної поведінки?
5. Як культурні відмінності впливають на сприйняття девіацій?
6. Яка роль генетичних факторів у формуванні девіантної поведінки?
7. Як психосоціальні фактори сприяють виникненню девіантної поведінки?
8. У чому полягає різниця між девіантною, делінквентною та кримінальною поведінкою?
9. Яким чином сімейне середовище може сприяти девіаціям у поведінці?
10. Як процес соціалізації впливає на формування девіантної поведінки?
11. Які методи профілактики девіантної поведінки є найбільш ефективними?
12. Як економічні та соціальні умови впливають на поширення девіантної поведінки?
13. Як медіа та соціальні мережі сприяють нормалізації девіантної поведінки?
14. Яка роль лідерів громадської думки у боротьбі з девіантною поведінкою?
15. Як стрес і травматичний досвід впливають на виникнення девіантної поведінки?
16. У чому полягає зв'язок між девіантною поведінкою та залежностями (хімічними, ігровими, інтернет-залежністю)?
17. Які психологічні риси особистості найбільш характерні для людей з девіантною поведінкою?
18. Як впливають шкільне середовище та однолітки на девіантну поведінку підлітків?

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 13

19. Яка роль системи правосуддя у корекції девіантної поведінки?
20. Як психологічні травми дитинства впливають на формування девіантної поведінки?
21. Як суспільство реагує на людей з девіантною поведінкою?
22. Що таке стигматизація, і як вона впливає на людей з девіантною поведінкою?
23. Як психічні розлади можуть бути пов'язані з девіантною поведінкою?
24. Яким чином можна проводити діагностику девіантної поведінки?
25. Які особливості психологічного консультування для осіб із девіантною поведінкою?
26. Як зміни в законодавстві впливають на рівень девіантної поведінки в суспільстві?
27. Які особливості девіантної поведінки у підлітковому віці?
28. У чому полягає профілактична роль освіти у боротьбі з девіантною поведінкою?
29. Як міграція та культурна інтеграція впливають на девіантну поведінку?
30. Які техніки арт-терапії можна застосовувати у роботі з людьми, схильними до девіацій?
31. Як фрустрація та агресія впливають на розвиток девіантної поведінки?
32. Що таке ресоціалізація, і як вона впливає на осіб з девіантною поведінкою?
33. Яким чином девіантна поведінка впливає на структуру соціальних груп?
34. Яка роль психолога у роботі з родинами, де є особи з девіантною поведінкою?
35. Які етапи корекційної роботи з особами, що мають девіантну поведінку?
36. Як соціальна ізоляція може провокувати девіантну поведінку?
37. Які етичні дилеми виникають у роботі психолога з людьми, що мають девіантну поведінку?
38. Як вплив релігії та духовних практик може змінювати девіантну поведінку?
39. Які соціальні інституції відіграють ключову роль у попередженні девіантної поведінки?
40. Яким чином розробляти індивідуальні програми реабілітації для осіб з девіантною поведінкою?

8. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 14

Результат навчання	Методи навчання
ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.	<ul style="list-style-type: none"> – Вербальні методи (лекція, пояснення) – Наочні методи (спостереження, демонстрація, ілюстрація) – Практичні методи (проведення дослідів, експериментів, виконання різних видів вправ, практичних завдань, кейсів) – Дискусійний метод – Метод активного навчання (проведення ділових ігор, мозковий штурм, командна робота)
ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.	<ul style="list-style-type: none"> – Вербальні методи (лекція, пояснення) – Практичні методи (проведення дослідів, експериментів, виконання різних видів вправ, практичних завдань, кейсів) – Дискусійний метод – Метод активного навчання (проведення ділових ігор, мозковий штурм, командна робота) – Ситуаційний метод – Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, вирішення задач, проведення розрахунків, написання есе, підготовка доповідей, написання наукових статей)
ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.	<ul style="list-style-type: none"> – Наочні методи (спостереження, демонстрація, ілюстрація) – Практичні методи (проведення дослідів, експериментів, виконання різних видів вправ, практичних завдань, кейсів) – Дискусійний метод – Метод активного навчання (проведення ділових ігор, мозковий штурм, командна робота) – Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, вирішення задач, проведення розрахунків, написання есе, підготовка доповідей, написання наукових статей)

9. Методи контролю

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 15

Перевірка досягнення результатів навчання здійснюється з використанням наступних методів.

Результат навчання	Методи контролю
РН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.	<ul style="list-style-type: none"> - Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання - Перевірка виконання домашніх завдань, практичних завдань, вправ, кейсів - Експрес-тестування - Перевірка виконання та захист індивідуальних завдань - Самооцінювання та взаємооцінювання
РН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.	<ul style="list-style-type: none"> - Перевірка виконання домашніх завдань, практичних завдань, вправ, кейсів - Експрес-тестування - Перевірка виконання та захист індивідуальних завдань - Самооцінювання та взаємооцінювання
РН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.	<ul style="list-style-type: none"> - Усне опитування, участь у дискусії, відповіді на проблемні запитання - Перевірка виконання домашніх завдань, практичних завдань, вправ, кейсів - Перевірка виконання та захист лабораторних робіт - Експрес-тестування - Перевірка виконання та захист індивідуальних завдань - Самооцінювання та взаємооцінювання

10. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Державному університеті «Житомирська політехніка» та розподілу балів, що наведений нижче.

Система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни включає поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться для оцінювання рівня засвоєння знань, формування умінь і навичок здобувачів вищої освіти впродовж вивчення ними

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 16

матеріалу модуля (змістових модулів) навчальної дисципліни. Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять.

Підсумковий контроль проводиться для підсумкового оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль здійснюється після завершення вивчення навчальної дисципліни або наприкінці семестру. Підсумковий контроль проводиться у формі заліку. Процедура складання заліку визначена у Положенні про організацію освітнього процесу у Державному університеті «Житомирська політехніка».

Розподіл балів з навчальної дисципліни

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр
	денна форма
Виконання завдань поточного контролю	100
Підсумкова семестрова оцінка	100

Розподіл балів за виконання завдань поточного контролю

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр
	денна форма
Виконання завдань під час навчальних занять	60
Виконання та захист індивідуальних самостійних завдань	20
Виконання науково-дослідної роботи та інших видів робіт (додаткові – заохочувальні бали) ³ : 1. Участь у студентських предметних олімпіадах, Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт, грантах, науково-дослідних проектах 2. Підготовка наукових статей, тез доповідей наукових конференцій 3. Інші види робіт (наводиться перелік інших видів робіт)	20
Разом за виконання завдань поточного контролю	100

Розподіл балів за виконання завдань під час навчальних занять

Види робіт здобувача вищої освіти ¹	Кількість балів за семестр
	денна форма
Відповіді (виступи) на заняттях	20
Участь у дискусії	20
Виконання тестових завдань	10
Виконання та захист практичних завдань, вправ, кейсів	10
Разом за виконання завдань під час навчальних занять	60

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 17

З метою застосування цілих чисел для оцінювання активностей здобувачів вищої освіти під час навчальних занять протягом семестру використовується 100-бальна шкала оцінювання кожного окремо виду робіт. Розрахунок набраних здобувачем вищої освіти балів за виконання завдань під час навчальних занять за семестр проводиться за формулою:

$$P_{\text{НЗ}} = (P_{\text{В100}} \times \text{ВК}_{\text{В}} + P_{\text{Уд100}} \times \text{ВК}_{\text{Уд}} + P_{\dots} \times \text{ВК}_{\dots}) \times K_{\text{НЗ}}, \quad (1)$$

де $P_{\text{НЗ}}$ – кількість набраних здобувачем вищої освіти балів за виконання завдань під час навчальних занять за семестр;

$P_{\text{В100}}$, $P_{\text{Уд100}}$, P_{\dots} – кількість набраних здобувачем вищої освіти балів за семестр відповідно за відповіді (виступи) на заняттях, за участь у дискусії, за виконання іншого виду робіт, визначеного викладачем (кожний окремо вид робіт на навчальних заняттях оцінюється за 100-бальною шкалою);

$\text{ВК}_{\text{В}}$, $\text{ВК}_{\text{Уд}}$, ВК_{\dots} – вагові коефіцієнти відповідно за відповіді (виступи) на заняттях, за участь у дискусії, за виконання іншого виду робіт, визначеного викладачем. Значення вагових коефіцієнтів розраховуються шляхом ділення кількості балів, які встановлені за виконання окремого виду робіт під час навчальних занять, на сумарну кількість балів за виконання цих робіт (дані для розрахунку вагових коефіцієнтів наведено в табл. «Розподіл балів за виконання завдань під час навчальних занять»);

$K_{\text{НЗ}}$ – коригувальний коефіцієнт, який визначається шляхом ділення кількості балів, що встановлені за виконання завдань під час навчальних занять, на 100 балів.

Якщо здобувач вищої освіти набрав за поточний контроль 60 балів або більше, він може погодити дану оцінку в електронному кабінеті і вона стане семестровою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни.

Якщо здобувач вищої освіти під час вивчення навчальної дисципліни набрав 60 балів або більше і бажає покращити свій результат успішності, він проходить процедуру підсумкового контролю у формі заліку. За складання заліку здобувач вищої освіти може набрати 100 балів. Семестрова оцінка з навчальної дисципліни формується за результатами підсумкового контролю.

Здобувач вищої освіти допускається до процедури підсумкового контролю у формі заліку, якщо за виконання завдань поточного контролю набрав 50 балів або більше.

Якщо здобувач вищої освіти за результатами поточного контролю набрав 35–49 балів, він отримує право за власною заявою повторно опанувати окремі теми (змістові модулі) навчальної дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми. Повторне вивчення окремих складових навчальної дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми, здійснюється у вільний від занять здобувача вищої освіти час.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 18

Якщо здобувач вищої освіти за результатами поточного контролю набрав від 0 до 34 балів (включно), він вважається таким, що не виконав вимоги робочої програми навчальної дисципліни та має академічну заборгованість. Здобувач вищої освіти отримує право за власною заявою повторно опанувати навчальну дисципліну у наступному семестрі понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми.

Процедура надання додаткових освітніх послуг здобувачу вищої освіти з метою повторного вивчення навчальної дисципліни чи її окремих складових частин визначена у Положенні про надання додаткових освітніх послуг здобувачам вищої освіти в Державному університеті «Житомирська політехніка».

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті в рамках окремих тем навчальної дисципліни, здійснюється викладачем за зверненням здобувача вищої освіти та представленням документів, які підтверджують результати навчання (сертифікати, свідоцтва, скріншоти тощо). Рішення про визнання та оцінка за відповідну частину освітнього компонента приймається викладачем за результатами співбесіди зі здобувачем вищої освіти.

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті в рамках цілого освітнього компонента, здійснюється за процедурою, яка визначена у Положенні про організацію освітнього процесу у Державному університеті «Житомирська політехніка».

Шкала оцінювання

Шкала ЄКТС	Національна шкала	100-бальна шкала
A	Зараховано	90-100
B	Зараховано	82-89
C		74-81
D	Зараховано	64-73
E		60-63
FX	Не зараховано	35-59
F	Не зараховано	0-34

11. Глосарій¹

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 19

№ з/п	Термін державною мовою	Відповідник англійською мовою
1	Девіантна поведінка	deviant behavior
2	Соціальна норма	social norm
3	Соціальна стигматизація	social stigmatization
4	Аномія	anomie
5	Кримінальна поведінка	criminal behavior
6	Ресоціалізація	resocialization
7	Кримінологія	criminology
8	Фрустрація	frustration
9	Профілактика девіантної поведінки	prevention of deviant behavior
10	Девіантність	deviance
11	Груповий вплив	group influence
12	Агресивна поведінка	aggressive behavior
13	Конфліктна поведінка	conflict behavior
14	Суїцидальна поведінка	suicidal behavior
15	Емоційна регуляція	emotional regulation
16	Ізоляція	isolation
17	Булінг	bullying
18	Психологічний супровід	psychological support
19	Психокорекція	psychocorrection
20	Соціальна адаптація	social adaptation
21	Соціальний контроль	social control
22	Маргіналізація	marginalization
23	Рецидив	recidivism
24	Залежність	addiction
25	Наркозалежність	drug addiction
26	Алкоголізм	alcoholism
27	Токсикоманія	substance abuse
28	Гіперактивність	hyperactivity
29	Імпульсивність	impulsivity
30	Соціальна відповідальність	social responsibility

12. Рекомендована література

Основна література

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21 / 20

1. Кошова І. В., Кресан О. Д. Психологія девіантної поведінки: Навчально-методичний посібник. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 226 с.
2. Кузьменко В.В. Психологія девіантної поведінки: навч. посіб. / В. В. Кузьменко, О. В. Диса, І. О. Шинкаренко. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. 68 с.
3. Психологія девіантної поведінки особистості : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад.: О. Д. Сафін, С. П. Байда. Умань : Візаві, 2021. 202 с.

Допоміжна література

1. Методичний посібник для фахівців, які впроваджують типову програму для кривдників: Збірник практичних матеріалів / Автори-упоряд.: Оксана Степанюк, Оксана Мельниченко. Київ, 2020. 132 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/7/471051.pdf>
2. Психологічні механізми ресоціалізації осіб з девіантною поведінкою в умовах суспільних змін : монографія / Максимова Н. Ю., Грись А. М., Манілов І.Ф., Литвинчук Л.М., Рябовол Т.А., Філоненко Л.А., Максим О.В., Щербина-Прилука В.М.; за ред. Н. Ю. Максимової. К.: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2018. 272 с. URL: <http://surl.li/ezrhz>
3. Седих К.В., Моргун В.Ф. Делінквентний підліток. Навчальний посібник з психопрофілактики, діагностики та корекції протиправної поведінки підлітків для студентів психологічних, педагогічних, соціальних, юридичних спеціальностей та інтернів-психіатрів. 3-е вид., доп. К.: Видавничий Дім «Слово», 2019. 272 с. URL: <http://surl.li/ezrhw>

13. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Електронна бібліотека Державного університету «Житомирська політехніка» <http://eztuir.ztu.edu.ua/>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
3. Наукові видання Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://psychology-naes-ua.institute/info/265/>
4. Актуальні питання сучасної психології - http://library.sspu.sumy.ua/wpcontent/uploads/2018/04/Aktualny_pitannya_suc_psihologii

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015			Ф-31.07- 04.01/053.00.2/Б/ОК29/ 2024
	<i>Випуск 1</i>	<i>Зміни 0</i>	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 21 / 21</i>

5. Національна асоціація медіаторів України. URL : <http://namu.com.ua/ua/>
<http://www.psychonezalegni.com.ua/>